

NÉMET

A tavaszi időszak nemcsak a természet megújulása, de szemmel láthatóan az irodalmi élet is felpezseg ilyenkor. Szinte egymást érik a gazdag kísérőprogramokkal is ellátott könyvvásárok és könyvfesztiválok. Március közepén rendezték meg a Lipcsei Könyvvásárt, ahol mintegy 40 országból hozzátétőleg 2000 kiadó állította ki portékáját. Joachim Unsfeld, a Frankfurter Verlagsanstalt kiadója szerint a lipcsei vásár egyik különlegessége, hogy itt jobban megmutatkozhatnak a kelet-európaiak, mint pl. Frankfurtban. Az idei kiemelt vendég, Horvátország is ebbe a régióba tartozik. Az internetes híradások alapján azonban úgy tűnik, Kelet-Európa határát nem az Odera–Neisse vonala, hanem sokkal inkább a régi és az új tartományok, vagyis gyakorlatilag az egykori német-német határ jelöli ki. Így a Könyvvásár szépirodalmi díját elnyerő Clemes MEYER méltatása kapcsán is időről időre hangsúlyozódik, hogy az 1977-ben Halleban született és Lipcsében felnőtt ifjú szerző Ossi, azaz kelet-német származású. A *Die Nacht, die Lichter* (s.f. *Az éjszaka, a fények*) című díjazott elbeszélésében Meyer konzekvensen ellenáll annak, hogy az elbeszélések színhelyét az új tartományokra korlátozza, s a *Süddeutsche Zeitung* kritikusa, Ijoma Mangold meghatározásával sem ért teljesen egyet, aki szerint ezek a történetek mind lent és egyben a szociálisan perifériára szorult rétegek körében játszódóknak. Azért valami igaza mégiscsak van Mangoldnak, hiszen Meyer legelső műve, az *Als wir träumten* (s.f. *Mikor álmodoztunk*) is ebben a szférában játszódik és a 15 elbeszélésből álló díjnyertes kötet hősei is elsősorban drogosok, munkanélküliek, börtöntölteltek, bokszolók vagy éppen targoncások. A *Die Nacht, die Lichter* egyébként alapvetően pozitív kritikákat kapott, Stefan Beuse, a *Titel* Magazin recenzese egyenesen el van ragadtatva tőle, milyen remek érzékkel mossa el elbeszéléseiben a szerző a múlt és a jelen, az érzékelés, az emlékezés és az álom közötti határokat, a *Tagesspiegel* kritikusa pedig azt emeli ki, mennyire tökéletesen illeszkednek ezek a szövegek az amerikai short story legjobb hagyományaihoz. Talán nem hiába tekinti Meyer éppen Hemingwayt egyik példaképének.

Az idei Lipcsei Könyvvásár tematikus súlypontja egyébként a művelődés volt, amelyet az elméleti vitákon túl rögtön gyakorolni is lehetett, hiszen a vásárral párhuzamosan zajlott a *Leipzig liest*, azaz a *Lipcse olvas* című rendezvénysorozat, amelynek keretében 1500 szerző 1900 rendezvényen tartott felolvasást a vásár területén és városzerte.

Bécszet az április közepén rendezett Criminale nevű krimifestivál mozgatta meg. Összesen 220 német, svájci és osztrák krimiíró látogatott el a fesztiválra, amely immár 22 éve egyesíti a műfaj szerzőit és rajongóit. A Criminale Friedrich Glauser-díját az idén az osztrák Lilian FASCHINGER kapta a *Stadt der Verlierer* (s.f. *Vesztesek városa*) című regényéért.

Szinte közvetlenül a bécsi fesztivál után nyílt meg a Budapesti Nemzetközi Könyvfesztivál, ahol a közös német standon 13 német kiadó és egy osztrák licencportál termékeiből szemezgethettek a látogatók, de a meghívott szerzők, Ingo SCHULZE, Thomas von STEINACKER, Wilhelm DROSTE és Robert MENASSE pódiumbeszélgetéseit is meghallgathatták. Aki minderről lemaradt, az Szekeres Dóra Robert Menasse-val készített interjújával kárpótolhatja magát, a *Litera* irodalmi portálon: <http://www.litera.hu/object.ec449e31-ae01-4c00-b5c1-1a112c1d4e28.ivy>, vagy lecsaphat valamelyik könyvkereskedésben a szerző *Die Vertreibung aus der Hölle* (*Kiűzetés a pokolból*, ford.: Lendvai Katalin, Ulpius-ház, 2008) vagy Ingo Schulze *Neue Leben: die Jugend Enrico Türmers in Briefen und Prosa* (*Új életek: Enrico Türmer ifjúsága levelekben és prózában*, ford.: Nádori Lídia, Európa Kiadó, 2008) című regényére.

A könyvújdonságok közül kiemelném, hogy Elfriede JELINEK honlapján (www.elfriedejelinek.com) immár teljes terjedelmében olvasható legújabb regénye, a *Neid*, azaz *Irgység*. Jelinek ezzel a hét főbűn valamelyikéről elnevezett műveinek sorát folytatja a *Lust* (s.f. *Bujaság*, magyar kiadásban: *Kéj*, ford.: Tandori Dezső, Ab Ovo, 2005) és a *Gier* (*Mohóság*) után. Az író egyébként nem tekinti véglegesnek a kéziratot, sőt olvasóit is arra biztatja, bátran javítsanak bele a szövegbe.

A fiatalabb generációk mellett a német nyelvű irodalom „nagy öregjei” sem tétlenkedtek az utóbbi időben. A 83 éves osztrák költő, Friederike MAYRÖCKER *Paloma* című új könyve igazi csemegének ígérkezik. Nemcsak Mayröcker különleges, saját megfogalmazása szerint „a nyelv belseje” felé törekvő írásmódját csodálhatjuk meg benne, a mű az *Und ich schüttelte einen Liebling* (s.f. *És ráztam kedvencem*) című kötet után immár második olyan könyve, amelyet átjár a 2000-ben elhunyt élettársára, a főként konkrét és vizuális költészetéről híres Ernst JANDL-ra való emlékezés. A *Paloma* ugyanakkor egyszerre szól az öregedésről és a fiatalság megőrzéséről, az életről és az álmokról, illetve az álmodásról is. Nem visszaemlékezést ír a költő, hiszen így fogalmaz: „egyáltalán nem akarok visszatekinteni arra, amit már teljesítettem, csak előre akarok nézni, csupa kíváncsisággal arra, ami még jön” (saját fordítás).

Siegfried LENZ sem a múlt felé fordult, amikor új regényének témáját választotta. A *Schweigeminute* (s.f. *Egy perc néma gyász*) szakít a Lenz névjegyeként ismert regények, a *Deutschstunde* (*Németóra*, Magvető, 1971) és a *Heimatumuseum* (*Honismereti gyűjtemény*, mindkettőt ford.: Bor Ambrus, Magvető, 1980) tematikájával. A történelmi bűn és a száműzetés traumája helyett ezúttal a szerelemről ír, méghozzá életében először a 82 éves szerző. Christian, a 17-18 éves diák és Stella, Christian angoltanárnője közötti melankolikus szerelmi történet elemei a balesetben elhunyt tanárnő iskolai búcsúztatása alatt villannak fel Christian emlékeztetésében. Így a történet tragikus kimenetele már a novella elején nyilvánvaló. Az alapvetően kényes téma könnyen fordulhatna giccsbe vagy botránysztori is lehetne, Lenz azonban – legalábbis Matthias Hoenig, a *Berliner Literaturkritik* recenzense szerint – ezt a szerelmet a felvirágzó élet és veszélyeztetettsége metaforájaként kezeli. Az egész novellában Christian perspektívája érvényesül, a szerző rövid jelenetekben és igen visszafogottan ábrázolja a viszonyt. Mi sem jellemzőbb erre, hogy, mint ahogy az egész életműben, így itt sem található szexjelenet. Az első közös éjszákára mindössze a fejek lenyomata utal a párnákon, s a szeretkezésről is igen diszkrétan ír: „Tekintete állta az enyémet, az az érzésem támadt, pillantása viszonzta vágyamat vagy szelíd unszólást rejtett; lesimítottam róla a fürdőruháját és ő engedte, sőt segített, és szeretkeztünk a fenyőknél az öbölben.” (saját fordítás) Ez a visszafogottság, a szerző kiváló ritmusérzéke és beleérző képessége, maga az elbeszélés atmoszférája és Lenz emberismerete teszik különlegessé a mindössze 129 oldalas könyvet Christoph Schröder, a *Tagesspiegel* kritikusa szerint.

(Paksy Tünde)

„A Kikötői hírekben az a legjobb, hogy csöppet sem szentimentális”
(Cate Blanchett, a Kikötői hírek c. film szereplője)

„A Kikötői hírek arról szól, hogyan találunk közösségre az egyes emberek”
(Julianne Moore, a Kikötői hírek c. film női főszereplője)

ANGOL

Olykor csak egyetlen dolog számít: a „szerelem” a gyermekemmel – testének melege, halk cuppogásai, a lágy kutacsának folytonos pulzálása. A kezével hadonászik, néha megkapaszkodik bennem, vagy a pólóm végét gyűrögeti, olykor az ujjamra ráfonódva kezemet ragadja magával; s ebben a rapszodikus mozgásban lassan kitikkad, szemeit még félig nyitva rajtam tartja, ahogy felkelek mellőle, de már nincs ereje felébresztenie magát, és visszacsuklik ebbe a kiszolgáltatottságát nyilvánvalóvá tevő álomtérbe. Most sok mindent ezen a lassan lecsukódó tekinteten keresztül érzékelek.

Ennek a gyermeki kiszolgáltatottságnak az árulása elevenedik fel Jennifer Cody EPSTEIN februárban megjelent *The Painter from Shanghai* című debütáló könyvében. Ópiumfüggő nagybátyja által bordélyházba eladott kínai kislányról szól a történet, melyet az egykoron élt festőművész, Pan Yuliang élete ihletett. A festő műtermében vagyunk 1957-ben, a szépség, a forma és a belső látás bűvöletében; Yuliang ugyanis nem a teremben ülő modellt, hanem a múltat festi, de sokakat teljesen elnyelt. A New York Times-ban olvasott ismertető miatt figyeltem fel a könyvre, de lelkesedésem hamar lelohadt. Yuliang magányos, hiányzik neki szeretett barátja – olvasom. Üresen állnak előttem ezek az érzelmet jelző kifejezések, drámai erejéből sokat veszít a történet. Azt vártam volna, hogy a tények kimondása mellett megpróbálja érzékeltetni velem ennek a hiányérzetnek a különösségét.

A Princeton Egyetem gondozásában sorozatban jelentek meg érdekesebbnél érdekesebbnek tűnő könyvek. Michael ROBERTSON márciusban megjelent *Worshipping Walt: The Whitman Disciples* című könyvében Walt WHITMAN köre szövődött legendák, anekdoták elevenednek fel. Whitman gyakran lépett fel spirituális látnokként és tanítóként, s ebben a szerepben követőkre is talált. Az eddigi életrajzokban szereplő tanítványok, akik mint szellemek lebegtek egy-egy rövid utalásban, most végre kilépve ebből a homályból elmondják, hogy kik ők és hogyan látták Waltot. A költő körül kialakult már-már vallási légkör áttételesen ma is érezhető. A beatnemzedék példaképének tekintette, az Allen Ginsberg *Üvöltés* című verséről elnevezett fesztivált pedig évente megrendezik New York East Village-ében.

De Princetonból most hajózzunk át a Szigetországra, hogy legalább virtuálisan részt vehessünk az áprilisban megrendezett oxfordi irodalmi fesztiválon, mely a Man Booker Díjkiosztó negyvenedik születésnapját ünnepelte. Találkozhatunk itt Mavis CHEEK-vel, az egyik legszellemesebbnek tartott angol írónővel, aki márciusban megjelent *Amenable Woman* című könyvét ismertette, amelyben VIII. Henrik egyik feleségének, Anne of Clevesnek az életét egy férjétől elidegenedett, majd megözvegyült asszony kutatja. Az ironikus Flora emlékeiben a férj csodálatos szobanövényként és megkésített Ikarusként él. Bár a kiadó robbanó sikert vár a könyvtől annak történelmi relevanciája miatt, a Guardianban megjelent kritika ennél szkeptikusabban értékelté azt – hibául a főszereplő jellemfejlődésének hiányát és a monotonitást hozta fel.

További résztvevője volt a fesztiválnak Ben OKRI, a nigériai születésű, Londonban nevelkedett, korábban Booker-díjat nyert író, aki legújabb regényét népszerűsítette. Itt, az Államokban a *Starbook* kiadását már beszüntették, holott még egy év sem telt el az amerikai publikáció óta; az okról hallgatnak, csak sejteni vélem, az olvasott értékelések alapján, hogy nem nyerte meg az amerikai közönség szívét a könyv. A „stílus nehézkes, a történet nehezen mozdul előre, és élvezhetetlen” – olvasom a weben. Ezek után egy kicsit meglepődve, de egyre nagyobb kíváncsisággal nézek utána a Guardian értékelésének. Úgy tűnik, olyan könyv ez, amely egykönnyen nem adja meg magát, de a jutalom, amit nyerhetünk általa, talán annál nagyobb. „A politika és a képzelet, a próza és a líra összefonódása, a szent szimbólumok újraértelmezése történik meg” – írja a Guardian, és ebben Gabriel Garcia Marquezhez hasonlítja az író stílusát.

Ha már így kezdtem, a végére is privát örömöm kerüljön. ESTERHÁZY Péterrel Wayne KOESTENBAUM beszélgetett a New York Public Library-ben a PEN Nemzetközi Írószövetség fesztiválján. „Ha ugyanazt a szót többször elismételjük, az értelem kimegy belőle” – magyarázta Esterházy, mikor Koestenbaum a szóismétlés technikájáról kérdezte. Kiírítani a szavakat, még az Esterházy szóból is kirázni minden értelmet. A Duna az duna az duna.... Esterházy az esterházy az esterházy... A beszélgetés témája az intertextualitás és a plagizálás amerikai megközelítése ezekről a különböző szó alakú vákuumokról, de nincs rá mód. Ennek a korábbi KH-ban említett Terry EAGLETON bizonyára örülne, mert ő csak fejét csóválja az ilyen posztmodern eszmefuttatások hallatán.

(Márkus Krisztina)

FRANCIA

Végre megjelent az első Paul FOURNEL-kötet magyarul! Az 1988-ban írt és a novellák kategóriájában azon nyomban Goncourt-díjat érő *Les athlètes dans leur tète*, azaz *Játék – a sportolók fejével* című kötetről van szó. Herman Zita és Kováts Zsófia fordították a novellákat, a kiadó a L'intérieur. A sokoldalúságáról, sok-műfajúságáról ismert szerző nagyon termékeny, a Műút 2007002-es számában adtunk hírt akkor megjelenő *Chamboula* című regényéről, s nyár elején megint egy sport témájú könyvvel folytatja művei sorát: *Méli-vélo* címmel írt egy ábécéskönyvet a kerékpáros világ rejtelméről. Már a cím is figyelemfelkeltő: bravúros szójátékokkal teli műről van szó ismét, gyelmzettet: bravúros szójátékokkal teli műről van szó ismét, hiszen a Fournel-alkotta kifejezés eredetije *méli-mélo*, azaz zűr-zavar, rumli, ezt ötvözi a *vélo*, azaz bicaj szóval. Az író egyébként nem először emeli be az irodalomba a bicikli-tematikát: 2001-ben jelent meg a *Besoin de vélo / Bicajozni muszáj* című kötete. (www.paulfournel.com)

Anna GAVALDA eddig megjelent művei mind bestsellerek lettek francia földön, és magyar fordításban is szép sikert arattak. 1999: *Szeretném, ha valaki várna rám valahol*; 2002: *Szerettem őt*; 2004: *Együtt lehetnénk* (ez utóbbiból készült Claude Berri kiváló filmje, az *Egyedül nem megy*, Audrey Tautou-val és Guillaume Canet-val a főszerepben) – a három mű összesen közel ötmillió példányban kelt el Franciaországban. És íme, a 2008 kora tavaszán megjelent következő Gavalda-regény: *La consolante / Vigasz-meccs* (Le Dilettante), amellyel hat héten át vezetett minden könyvesbolti eladási listát. Sikerének titka? Talán a colette-i jelmondat, amelyet sajátjának is vall: „Köznapi szavakkal úgy tudni írni, ahogy senki más.” Már külön szó is született az írónő híveire: „Gavaldophiles”, akik szerint empátiája, magával ragadó stílusa, kicsit „amélie-s” volta miatt falják könyveit. Egy pszichiátert is megkérdeztek a siker lehetséges okairól (Lire, 2008. április), szerinte rosszkedvű korokban és válsághelyzetekben megvigasztalnak Gavalda történetei. Új könyve pedig kifejezetten azoknál lesz teljes siker, akik nehezen tudják rendezni saját problémáikat, viszont mások gondjainak megoldására lelkesen vállalkoznak. Charles Balanda 47 éves sikeres párizsi építész, sok munkával. Családi élete (elegáns feleség és annak kamasz lánya) nem jelent túl nagy boldogságot számára. Ebben az élethelyzetben éri egy hír, amelytől depresszióba zuhan: meghal egy barátjának az édesanyja, Anouk, aki nagyon fontos szerepet játszott Charles gyermekkorában. Ezért indul el az emlékei felé... Mindeközben megismerkedik egy fiatal angol lánnyal, aki egy romos apátságban gyerekeket nevel (tudnivaló: a szerző szülei a '68-as nemzedék tagjai, s gyermekeikkel válásukig egy elhagyott apátságban éltek). A történetet több szempontból látjuk: Charles-é az elsődleges nézőpont, de életének szereplői mind hozzátesznek valamit az olvasóban kialakuló képhez.

Anna Gavalda új könyve tehát hat hét után szorult második helyre az eladási listákon: április 21-től a 34 éves Guillaume MUSSO új, immár ötödik regénye vette át a vezetést, amelynek címe *Je reviens te chercher / Visszajövök érted* (XO). Eddig egy könyve olvasható magyarul: *Szerelem életre-halálra* (Ulpius-ház, 2007), amelyet jól megírt, izgalmas regénynek, igényes munkának tart a kritika. A szerző pályakezdése sokat elárul írói világáról: 15 évesen megnyert egy novellapályázatot; a nyertes alkotás – saját visszaemlékezése szerint – olyan történet volt, amelyben akkori kedvenceinek hatását, vagyis az olyannyira különböző Stephen King és Alain-Fournier látásmódját, stílusjegyeit ötvözte. Mindig is népszerű regényeket szeretett volna írni, erről is beszél egy interjúban, amely a tavaszi Salon du Livre alkalmából készült vele, s amelybe rövid olvasói nyilatkozatokat is bevágtak, melyeknek többsége szerint Mustot a *suspense* nagymesterének tartják (www.guillaumemusso.com). Új regényének első oldalai olvashatók a világhálón (www.livres.lexpress.fr): nagyon jó regénykezdet, ugyancsak kedvet kaphatunk a teljes mű elolvasására. Rövid, tényszerű mondatok a New York-i tömegről, benne a főszereplővel: „Őn homokszem a tömegben. Huszonhárom éves. Két méterrel ön előtt ott megy a menyasszonya és a legjobb barátja...” Pár mondattal sikerül megteremtenie az elkerülhetetlen változás (változtatás? robbanás?) légkörét.

Michel BUTORT nem kell bemutatni sehol a világon. Érdemes azonban megnézni a mostanában róla készült fényképeket: egy nagyon kedves, bölcs, élénk tekintetű, nagyszakállú, vakond-nadrágos öregapó tekint ránk. 82 éves, de minden nap rendületlenül és sokat dolgozik. Életműve elképesztően hatalmas: 1600 könyvet jegyez, akár önálló alkotásként, akár festőkkel, zenészekkel, fotóművészekkel közösen. Őt magát is megretenti ez a hatalmas szám, ezért saját műveit egy külön helyiségben tartja Haute-Savoie-beli otthonában, és úgy hívja: „kísértet-szoba”. Új műve egy hat CD-ből és egy DVD-ből álló *Kis francia irodalomtörténet / Petite histoire de la littérature française* (Carnets nord), amelyben a francia irodalom szubjektív panorámáját rajzolja meg beszélgetések formájában.

(Klopper Ágnes)

OLASZ

A Budapesti Könyvfesztiválon az elsőkönyves szerzők ifjú seregében Olaszországot most a FandangoLibri Kiadó felfedeztette, Gessica Franco CARLEVERO képviselte, aki a Piemonte tartománybeli Canaleban született 1980-ban, és filozófia szakon szerzett diplomát a torinói egyetemen. A *Metà guaro metà grappa (Fele guaro, fele grappa)* című regénye a római kiadó *Quindicilibrì (Tizenötkönyv)* sorozatában jelent meg.

A 19 éves múltra visszatekintő Fandango-ház példaértékű kezdeményezések sorával teremtett meg valami olyat, amivel egyedülálló módon sikerül rávennie az olaszokat az olvasásra: a valóságos és a virtuális térben létrehozott egy inspiráló közeget, amelyben nemcsak az olvasásra, hanem az olvasható művek megalkotására is lehetőséget kínál. Az eredetileg filmgyártó és filmforgalmazó vállalkozásként létrejött Fandango-ház – nevét Kevin Reynolds filmjének címéből vette – mára könyvkiadó is (FandangoLibri), amely mintegy száz kötetet jelent meg évente; a RadioFandango a cég által gyártott és forgalmazott filmek zenéjét is kiadja, továbbá új sorozatában DVD-vel kísért könyveket is megjelentet: legutóbb épp a XX. századi olasz költészet nagy alakjának, Andrea Zanzottónak szentelt egy ilyen filmes könyvet. Róma történelmi központjában pedig nemrég megnyílt a CafféFandango, ahol a kiadóház valamennyi kulturális terméke, filmek, CD-k, könyvek, virtuális és papír alapú folyóiratok szabadon hozzáférhetők, külön moziteremben nézhetők, hallgathatók, lapozhatók, miközben a folyamatos író-olvasó és szerkesztőségi találkozó beszélgetéseibe bárki bekapcsolódhat. Gessica Franco Carlevero a Fandango kiadó által működtetett íróiskola növendékeinek egyike, az oktatók között pedig ott van Alessandro BARICCO, akinek több könyve magyarul is olvasható. A *Quindicilibrì* című sorozat az íróiskola növendékeinek legjobb tizenöt alkotását kívánja megjelentetni, hatalmas segítséget nyújtva ezzel olyan fiataloknak, akik saját, egyéni kezdeményezésből sosem jutnának szóhoz.

Gessica írásai a Bompiani *Panta Emilia fisica* című kötetében, valamint a *Le carte tatuate (Tetovált lapok)* című versantológiában láttak napvilágot. A félévente megjelenő *L'accalappiacani (A kutyapecér)* című, „a semmihez sem hasonlított irodalommal” foglalkozó internetes és papírformában is megjelenő folyóirat munkatársa – a lap alcíme rejtett, bár egyértelmű és némi iróniát sem nélkülöző utalás az egyetemek „összehasonlító irodalomtudomány” című kurzusaira. A fiatal író nő autobiografikus ihletésű története remélhetőleg magyarul is megjelenhet – ha a magyar kiadók között is akad olyan bátor és kezdeményezőkre nyitott vállalkozás, mint a Fandango.

(Lukácsi Margit)

A *Fele guaro, fele grappa* című kisregény a holt idő avagy a felfüggesztett idő története. Az első hallásra szokatlan cím egy ösztönös véletlen folytán született: az író ezen a néven mentette a file-t, amely egyébként házifeladat-alkotásnak készült az íróiskolában. A *guaro* egy dél-amerikai ital, a *grappa* pedig az olasz pálinka, a történet szereplői fele részben olaszok, fele részben *ticó*-k, szeretnek iszogatni, tehát akár metaforikus is lehet a cím. A történet karácsony előtt pár nappal kezdődik. A Costa Rica-i San José repülőterén az Olaszországba tartó gép indulását három nappal elhalasztják. A történet név nélküli hőse, egy fiatal lány nem tehet egyebet, mint visszaül apja mellé a kocsiba, és még aznap éjjel ismét nekivágnak a Limonba vezető serpentinnek, vissza a férfi hőségtől füledt tengerparti lakásába. Három rendkívüli nap következik: ellopott vagy megtalált idő, ami nem igazán nyaralás már, inkább a hétköznapokra hasonlít. Időtlen idő, melynek során felszínre kerülnek évek alatt felhalmozódott érzelmek, nyilvánvalóvá válnak apa és lánya néma, de mind bensőségesebbé váló közeledés-kísérletei. A lány új szemmel és új érzésekkel tekint a helyekre, ahol megfordult, kissé távolabbról szemléli, s most már értékelni is tudja azokat. Olaszországi életének elő-előtörő emlékei viszont egyre nyomasztóbbakká válnak.

A lány két ellentétes világ között lebeg, az egyik az álomban és napfényben fürdő, trópusi Costa Rica, a másik egy rejtett, talán már hólepte világ valahol a piemontei hegyekben. S az emlékek előbukkannak, egymásba fonódnak: gyermekkori nyaralások a ligúriai tengerparon, strandolás, szabadtéri mulatnyaralások, régi családi élmények, kirándulások, majd a magány, a videójátékok előtt elvesztegetett esték, első önálló utazása, amikor apját látogatni indult Costa Ricába, miután négy éve nem látták egymást, egészen a legfrissebb, legfájdalmasabb emlékéig, hogy kénytelen anyjával és annak nagykamasz korú szeretőjével együtt lakni egy nyomasztó manzárdlakásban. Múlt és jelen folyamatos egymásba játszását az író egy-egy szám első személyben meséli el, intenzív, érzelemgazdag stílusban, szerteágazó történetmondással. Képei rendkívül plasztikusak, stílusa nagyon személyes, fotografikus stílus, spontán, keresetlen fordulatokkal.

OROSZ

Mobiltelefonnal, e-mailben folyik a szavazás az orosz éteren át a megtisztelő Nemzeti bestseller címért. Június 8-án dicsőül meg a legjobb.

Jurij Kazakovról írnak a Kontinentben, Platonov visszatéréséről a Voproszi Lityeraturiban – utóbbiról a *Végig nem mondottság poétikája* címmel, az Oktyabrban Petruszevszkaja nőiről-kislányairól, a Novij Zsurnalban a Münchhausen-szindrómáról és a keveset emlegetett Jurij Olesáról mint korszerűtlen utópistáról esik szó. *Orosz nyelv: rendszer és szabadság* címmel a híres posztmodern teoretikus, Mihail Epstejn elmélkedik ugyanott. Alekszej Ivanov *Zöld lázadás* elnevezésű regényét veti össze Galina Rebel az attól amúgy, mint írja is, gyökeresen eltérő Ulickaja-művel, a *Danyiel Stejn*nel – a hagyományhoz való nem posztmodern típusú viszonyulás alapján. Novikovék négykezese most Brodskij legendájának néz utána – rákérdez a mítoszra.

Vlagyimir Alejnyikov regény-poémával rukkol elő *SZMOG* címmel, mely betűszó is egyben, feloldása pedig: a Zsenik Legfiatalabb Társasága. Arról az írókat – és nemcsak őket – tömörítő valós társaságról szó össze történeteket benne, akik a 60-as és 70-es évek orosz undergroundjának híres-hírhedt alakjai voltak: Szasa Szokolov, Venyegyikt Jerofejev, Eduárd Limonov. A művet 2000 példányban dobják piacra, Vlagyimir Kurnosenko *A szerzetes felesége* című regényét ugyancsak (míg Lj. Ulickaja már emlegetett drámái *Lekvár és mások* címmel 150.000-ben kísértik meg az olvasótábor!). Dmitrij Galkovszkoj *Végtelen zsákutca* című kétkötetes regénye intellektuális krimi, Borisz Hazanov *A tegnapi végtelenség. Fragmentumok a 20. századból* elnevezésű regényében az egyes szám első személyű elbeszélő saját identitásának egységét, teljességét és értékét (celnoszty, celosztnyoszty, cennoszty) kívánja visszanyerni az aljasságok évszázadának rekonstruálásával és annak megértésére tett kísérlettel.

Az irodalmárok világa. Alakok és ítéletek címmel látott napvilágot F. F. Fiedler könyve a Novoje Lityeraturnoje Obozrenyije kiadónál – németből fordítva, orosz írókról. Az eredeti nevén Friedrich Ludwig Konrad, az eggyel korábbi századforduló pétervári figurája állít emléket napló-krónikáiban Leszkovnak, Andrejevnek, Szologubnak, Gorkijnak, Mamin-Szibirjajknak, Merezsokszkijnak, Gippiusznak, Kuprinnak, Bunyinnak, Csehovnak és másoknak. Jurij Szljozkin *Az arktikus szigetek. Oroszország és az észak kis népei* címmel térképezi fel a túlnyomórészt uráli népcsoportokat, s állapítja meg, hogy ők adták meg a legkevésbé magukat az elnyomásnak, illetve hogy a centrum és a periféria kapcsolatában nem elég árnyalt, nem elégséges a kölcsönhatások megmutatására a kolonializációs diskurzus elnyomás-terminusa.

Megjelent Alekszandr Levin *Az ég és a föld dalai* című, saját maga által szerzett és énekelt verseinek gyűjteménye. Virágzik tehát még a bárd-kultusz Oroszországban.

Irina Szirotkina maga fordította le könyvét angolból: *Klasszikusok és pszichiáterek. Pszichiátria a 19. század végének és a 20. század elejének orosz pszichiátriájában*. Óvatosan, árnyaltan igyekszik felvázolni Puskin, Gogol, Tolsztoj, Dosztojevszkij, Jeszenyin és a szimbolisták életét és életművét – a pszichiátria szempontjából. Patográfájában folyton emlékezett arra, hogy el kell választani egymástól a művekben megjelenő alakokét a szerző körtörténetétől.

Nemcsak az orosz egyiptomániának állít emléket Lada Panova *Az orosz Egyiptom* című munkájában. Az irodalomban tükröződő Egyiptom-képzeteket vonultatja fel kétkötetes monográfiájában, amiből a második teljes egészében a tárgykör legragyogóbb kutatójának, Mihail Kuzmin alekszandriai poétikájának lett szentelve.

Danyii Cskonyija *Európa közepén állok* című, hat korábbi verseskönyvéből válogatott gyűjteményes kötetének középpontjában egy jóindulatú, érdeklődő szemlélődőt találunk. A szétesés és az összefüzdés poétikája köti össze – biográfiaja által költészetében is – Kínát, Port Arthurt, Ukrajnát, Grúziát, Moszkvát – most éppen Németországgal.

Rumer-Zarajev *A realizált utópiák világában* című hosszú publicisztikáját folytatásokban közölték a Druzsba Narodov áprilisi és májusi számában. A pedagógus-fordító a legkülönbözőbb rendű-rangú utópiákat és bevezetésükre tett kísérleteket veszi számba – a szovjet-orosz közelmúltig. Ugyanezekben a lapszámokban adják közre a leszakadt köztársaságok és orosz autonóm területek irodalmi folyóiratainak találkozájáról készített anyagot. Az orosz és nem orosz irodalomhoz, a fordításhoz, az irodalmi élethez, centrumokhoz és perifériákhoz való helyi viszonyokról, az olvasás esélyeiről beszélnek benne nem túl optimistán a szerkesztők.

(Gilbert Edit)

Az idei Budapesti Könyvfesztivál négy spanyol vendégét mutatom most be röviden, közülük a madridi Belén GOPEGUI a legismertebb. Regényeinek témái alapján azt gondolhatnánk, ő is a mai spanyol realizmus egyik képviselője, erősítvén a napjaink kínálatáról kialakult már-már közhelyszerű elképzelést, miszerint kizárólag a valóságos elemekből építkező, valószerű események az igazán érdekesek. Igaz ugyan, hogy a nagyvárosban játszódó történetek, hús-vér szereplők, vagy a közvetlen politikai tartalmú utalások (a szerzőnk egyik regényének cselekményét Fidel Castro Kubájába helyezi) ezt a látszatot erősítik, de a korábbi könyvei éppúgy, mint a tavaly megjelent *El padre de Blancanieves (Hófehérke apja)* című regénye is számos ponton rációfal a felszínes beskatulyázásra. A valóban hétköznapi induló történetet az olvasó aktivitására feltétlenül számító technikával mutatja be. A középszintbeli háziasszony árukiszállítást kér a supermarketből, de a csomag nem érkezik meg időre, nem tudja megvárni és elmegy otthonról. Amikor hazaér, a szomszéd átadja neki a vásárolt élelmiszert, amit átvett a kiszállítótól. Csakhogy annak egy része mélyhűtött termék volt, amely természetesen tönkrement. A hölgy reklamál az üzletben, aminek következtében elbocsátják az ecuadori származású kihordófiút. Ő pedig ezentúl rendszeresen felkeresi a családot, azt követelvé, hogy keressenek neki munkát, hiszen neki is van családja, amelyet el kell tartania. Az emberi jogok betartásáról és a másikért való felelősségtudatról azonban a napjaink kommunikációjának (vagy épp annak hiányának) szatírájaként személytelen – vállalati, politikai, jogi – dokumentumokat, jelentéseket olvasunk, és a mozaikok összerakása a befogadóra vár.

A galíciai származású Blanca RIESTRA nyíltan elhatárolja magát a realista írásmódtól, még ha a cselekmény valószerűnek is tűnik, a szöveg önreflexivitása, referenciái léptenyomon felhívják a figyelmünket arra, hogy tudatos alkotói szándék vezérli a szerzőt. Az író kedvenc szerzői a számomra is kedves latin-amerikai „nagyok”, Borges, Cortázar, Roberto Bolaño. A 2005-ben díjat is nyert regényében, az *El sueño de Borges (Borges álma)* címűben megírja Borges soha el nem készült regényét. A már öreg és vak Borges lediktálja a narrátornak a XVII. századi Prágában játszódó történetet, melyben a zsidótemető sírásója kamaszkori álmáról mesél. A terve az volt, hogy meggyilkolja Rudolf császárt. A misztikus elemekkel teli fantasztikus történetben megjelenik többek között Kepler alakja is. A 2007-es regénye (*Todo lleva su tiempo*) dosztojevszkiji mintára egy bűnös lélek egzisztencialista önvallomása. A főszereplő egy csavargó, a bohéméletű költő, aki a dantei poklokot járja meg a pikareszk Madrid sötét utcáin. A szöveg egyik mozgatórugója az elegánsan elszórt irodalmi utalások sora, Rimbaud-tól elkezdve az argentin Ernesto Sábato *El túnel* (1948, magyarul: *Az alagút*, 1987) című regényének főhőséig még sokakkal találkozhatunk.

SPANYOL

A posztmodern autoreflexivitás jegyében, egyben annak paródiáját is adja a sevillai Isaac ROSA, aki a 2007-ben megjelent *Otra maldita novela sobre la guerra civil (Még egy átkozott regény a polgárháborúról!)* c. regényében gyakorlatilag újírja és kommentálja egy korábbi hasonló témájú történetét, a *La malamemoria (A rossz memória, 1999)* címűt. A különbség az, hogy beiktat egy anonim szemtelen olvasót a szövegbe, aki kíméletlen kritikával illeti az előző szöveget, mindent megkérdőjelez, kötekedik. A legújabb regény címe azt sugallja, hogy elég volt már a polgárháborút feldolgozó szövegekből (valóban elárasztják a könyvesboltokat), habár az ellenkezőjét is érthetjük, amennyiben a fiatal szerző új nézőpontot vezetne be, és (ön)kritikát gyakorol a hagyományos realista írásmód felett. Az 1974-es születésű szerző már a demokratikus időszakban szerezte élményeit, de a Franco-éra a mai napig érezteti hatását. A két említett regény között is ugyanezt a témát dolgozza fel (*El vano ayer, 2004*), amely szintén „készülőben levő regény”, a saját megkonstruáltságára irányítja a figyelmet. A szerző bevallása szerint a továbbiakban szakít az eddigi tematikával, és inkább a jelenre koncentrálna.

A könyvfesztivál spanyol elsőkötetes szerzője pedig Carmen JIMÉNEZ, akinek tavaly nyert díjat a *Madre mía, que estás en los infiernos (Anyám, aki a pokolban vagy)* c. regénye, négyük közül talán a legerőteljesebben kötődik a realista hagyományhoz. Az emberjogi aktivista újságíró-nő a könyvében is aktuális témát dolgoz fel, egy dominikai bevándorló asszony történetét, aki kénytelen rádöbenni, hogy hiába tartozott hazájában az előkelő társadalmi osztályhoz, Madridban csak cselédként kaphat feketén munkát. A főhősnő nemcsak Trujillo diktatúrája, hanem saját anyja elnyomása elől is menekül. A szerzőnk számára a Café Gijón irodalmi díj a könyvpiacra való betörés lehetőségét hozta el. Ez különösen érdekes annak fényében, hogy soha többé nem kapnak egyetlen díjat sem, hiszen azok – tisztelet a néhány nívós kivételnek – olyannyira devalválódtak a kereskedelmi céllal megsokszorozott díjátadási mániá következtében Spanyolországban, hogy szinte az a szerző tűnik ki a többiek közül, akit nem díjaznak.

(Menczel Gabriella)

